

جستاری به تعاملات فضا، فرهنگ و هویت ایرانی در تقابل با مفاهیم بنیادی معماری ایرانی

نسیم تبریزی نور^۱، محمد منصور فلامکی^۲، مهدی بهاری اویلق^۳

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد، واحد ارومیه nassimtabrizi@gmail.com

۲. دانشکده هنر و معماری دانشگاه آزاد تهران mansourfalamaki@hotmail.com

۳. دبیر انجمن هم اندیشی مهندسين ساختمان arc.bahari@gmail.com

چکیده

آوازه ایران در معماری جهان آن چنان طنین افکنده که تاریخ معماری جهان خود را وامدار آن می داند. از بنای زیگورات چغازنبیل که در حدود ۱۲۵۰ سال قبل از میلاد مسیح بنا شده، تا اکنون بیش از سه هزار سال می گذرد. آنچه آنچنانکه در کتابها آمده، به عنوان تمدنی بزرگ و باشکوه از پیشتازان علم و فرهنگ و هنر بوده ایم. دانشمندان بزرگی چون ابوعلی سینا، ابوریحان بیرونی و... در این سرزمین زیسته اند و حاصل رنج خود را به جهانیان عرضه داشته اند. معماران گمنام ایران چنان روحی در کالبد معماری ایران دمیده اند که گویی پاسارگاد و نقش جهان با نفس آنها زنده است. گویی آنها روح ابدی خود را در معماری به یادگار گذاشته اند. اما اینک ایران دارای معماری کاملاً تقلیدی، بی روح و بی هویتی است که باید در ریشه یابی این مشکل و حل آن بسیار کوشید.

واژگان کلیدی: معماری بومی، معماری ایران، فضای معماری ایران، هویت

مقدمه

برای معرفی و بازشناسی معماری ایرانی ابتدا باید به تعریف خود معماری بپردازیم؛ برای شناساندن معماری چندین و چند تعریف از اساتید و صاحب نظران این رشته در دست داریم؛ لیکن برای بازشناخت و معرفی معماری ایرانی این تعریف را به کار می گیریم: "معماری به مثابه "جامه ی فضایی" را، بر پایه ی آن چه گفتیم، این گونه می بینیم: "معماری جهان اندیشه ی درونی معمار را، به وسیله ی تدوینی از ابزارهای تکنولوژیک که به قید شناخت تجربی زمان در پهنه مکان جای داده می شوند، به زبان و بیانی خاص وی، جامه ی فضایی می پوشاند".

"شرحی برای آن چه "جامه ی فضایی" می خوانیم اش لازم است. به این مهم که برایش مفهومی اساسی و تخصصی در معماری فائلم را پی می گیریم، سخن، از وجه برونی فضای معماری است: چه آنگاه که معماری روی به بیرون (به معنای فضای باز همگانی، غیر خصوصی) می نگرد و چه آنگاه که متوجه درون است و سطوح نمایانگر بنا یا روی به ساکنان و شاغلان و بهره وران را معرفی می کند، در نهایت، از سطوحی استفاده می کند که - در معماری ایرانی، به ویژه در فضاهای نیایشی - تنها تا اندازه ای محدود نمایانگر پیکره ی ساختاری می شوند؛ همان گونه که جامه ی آدمی زاد، الزاماً، نمایش دهنده ی پوست بدن وی نیست و تمام حرکت وی را نیز نه می خواهد و می تواند نشان دهد." کلیه بررسی ها و کاوش های باستان شناسی حکایت از آن دارد که سابقه معماری ایران به حدود هزاره هفتم قبل از میلاد می رسد. از آن زمان تا کنون پیوسته این هنر در ارتباط با مسائل گوناگون، بویژه علل مذهبی، توسعه و تکامل یافته است.